

Å l a n d s l a n d s k a p s s t y r e l

s e s framställning till Ålands landsting

№ 7/1953.

med förslag till landskapslag om folkskolvä-

sendets organisation i landskapet Åland.

Landstinget har vid senaste höstsession antagit landskapslagar

angående läroplikt i landskapet Åland samt angående kostnaderna

för folkskolväsendet i landskapet Åland. Landskapslagarna hava

ännu ej trätt i kraft utan äro för närvarande föremål för gransk-

ning hos Republikens President. Någon fullständig lagstiftning

om folkskolväsendets organisation har Landstinget däremot icke

tillsvidare skridit till, utan har Landstinget hittills nöjt sig

med att antaga särskilda landskapslagar, vilka innebära en änd-

ring av en del stadganden i rikets förordning om grunderna för

folkskolväsendets organisation. Landskapsstyrelsen, som anser,

att antagande av en landskapslag om folkskolväsendets organisation

vara av nöden, då viktiga för folkskolväsendet grundläggande be-

stämmelser ingå däri, har låtit uppgöra förslag till landskapslag

i ämnet. Förslaget bygger i tillämpliga delar på rikets motsva-

rande lag av den 18 maj 1923 (137/23). Förslagets innehåll är i

huvudsak följande:

Folkskolväsendet, som underlyder vederbörande kommuns förvaltning, står under ledning och uppsikt av landskapsstyrelsen med be-
träde av en folkskolinspektör för landsbygden och en folkskolin-
spektör för Mariehamns stad. Landsbygdens inspektör är landskaps-
tjänsteman, medan stadsfullmäktige i Mariehamn tillsätta inspektör
för staden. Valet av sistnämnda inspektör skall dock underställa
landskapsstyrelsen för godkännande. Inspektören i Mariehamn skall
beträffande sina tjänsteåligganden i tillämpliga delar intaga sam-
ma ställning som landskapets inspektör.

Kommun är berättigad att inom lagenligt stadgade gränser själv
ordna sitt folkskolväsende, genom reglemente, som skall understäl-
las landskapsstyrelsens fastställelse. För inrättandet och upp-
rätthållandet av folkskolor är kommun berättigad till landskaps-
bidrag i enlighet med vad därom är särskilt stadgat.

I folkskolan skall meddelas den för medborgaren nödvändiga grund-
läggande bildningen. Folkskolan bör även efter bästa förmåga
uppfostra sina elever till goda seder och meddela dem för livet en-
forderliga kunskaper och färdigheter, varjämte skolan under samver-
kan med organisationer, som verka till förmån för ungdomen, bör
stöda och bistå den ungdom, som avslutat sin skolgång, i dess för-

sätta studier och kulturella intressen. I förslaget 3 § ingå
föreskrifter om undervisningsämnena, i 4 och 5 §§ om religionsun-
dervisningen och i 6 § om fortsättningsundervisningen.

Kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige i Mariehamn utse för
tre år i sänder för varje folkskoldistrikt en folkskoldirektion,
bestående av minst sex medlemmar. Till direktionen skall därjämte
höra på landet skolans föreståndare och i Mariehamn en av lärar-
kåren för ett kalenderår i sänder utsedd representant. Beträffan-
de val av direktion skall gälla vad om val av kommunala nämnder
är stadgat. Direktionen äger bl.a. övervaka skolans verksamhet
samt under fullmäktiges inseeende handhava skolans ekonomi.

Ledig folkskollärartjänst skall av direktionen lediganslås,
och bör den bland de kompetenta sökandena, som anses lämpligast och
skickligast, utses till tjänsten. Där skolans fördel det kräver,
kan dock direktionen med folkskolinspektörens begivande ånyo
lediganslå tjänsten. Kommuns fullmäktige kunna ock om vägande
skäl därtill finnas, med inspektörens samtycke besluta, att ledig
tjänst interimistiskt icke skall ordinariter besättas. Har åter
till vakant lärartjänst icke före den 1 augusti erhållits kompetent
sökande, skall inspektören till tjänsten förordna interimistisk

lärare för det begynnande läsåret.

Val av lärare skall underställas inspektörs stadfästelse.

Huru förfaras skall, om val av lärare icke stadfästes, stadgas i förslaget, likaså huru förfaras skall, då lärartjänst indragits.

Folkskollärare skall förordnas på två provår, varefter, om han oförvitligt handhaft sin befattning under förenämnda tid, direk-

tionen i samråd med inspektören skall åt honom utfärda fullmakt

å tjänsten. Innehar lärare fullmakt å tidigare innehavd tjänst,

skall han efter ett år erhålla fullmakt å den nya tjänsten. Lä-

rare, vars tjänst indragits, och som förflyttats till annan tjänst,

skall omedelbart erhålla fullmakt å den nya tjänsten. På provår

antagen folkskollärare skall innan fullmakt för honom utfärdas,

deltaga i kurs för ungdomsledare samt avlägga särskild examen i

ungdomspedagogik och folkskolförvaltning.

Folkskolinspektör skall övervaka folkskolans undervisnings- verksamhet samt följa med dess ekonomiska förvaltning samt närva-

ra vid direktionssammanträden, vid vilka honom tillkommer ytt-

rande- men icke rösträtt. Inspektör, som finner att vården av

kommuns folkskolväsende försummats eller att missförhållanden rå-

da, skall om saken rapportera till landskapsstyrelsen och anhålla

om åtgärder för rättandet av försummelsen eller missförhållandet.

Närmare bestämmelser om verkställigheten och tillämpningen av landskapslagen skola utfärdas genom landskapsförordning.

Hänvisande till förestående får landskapsstyrelsen vördsammast förelägga Landstinget till antagande nedanstående

L a n d s k a p s l a g

om folkskolväsendets organisation i landskapet Åland.

I enlighet med Ålands landstings beslut stadgas:

1 §.

Den allmänna ledningen av och uppsikten över folkskolväsen- det tillkommer landskapet och handhaves närmast av landskapssty- relsen.

Folkskolväsendet underlyder kommunens förvaltning. Kommun är berättigad att inom lagenligt stadgade gränser själv ordna sitt folkskolväsende genom reglemente, som underställes landskapssty- relsens fastställelse.

Folkskolor inrättas och upprätthållas samt förvaltas av kommu- nen med understöd av landskapet såsom därom är särskilt stadgat.

Huru folkskolor kunna inrättas och upprätthållas jämväl av andra sammanslutningar och enskilda personer samt huru landskaps-

168
understöd i sådana fall utgivas, därom stadgas särskilt.

2 §.

I folkskolan meddelas den för medborgaren nödvändiga grundläggande bildningen. Folkskolan bör efter bästa förmåga uppfostra sina elever till goda seder samt meddela dem för livet erforderliga kunskaper och färdigheter.

Det ankommer jämväl på folkskolorna att under samverkan med organisationer, som arbeta till förmån för ungdomen, stöda och bistå den ungdom, som avslutat sin skolgång, i dess fortsatta studier och kulturella intressen.

3 §.

I den egentliga folkskolan meddelas undervisning i religion eller religionshistoria och sedelära, modersmålet, räkning och geometri, historia, geografi och hembygdskunskap, naturkunnskap med lantbruk, hushållsgöromål, teckning, handarbete, gymnastik med lek och idrott samt sång. Folkskolelev, som i skolan eller utom densamma åtnjuter undervisning i religion, är befriad från ovannämnda undervisning i religionshistoria och sedelära.

Undervisning i religionshistoria och sedelära meddelas elev, som enligt religionsfrihetslagen befrias från religionsundervisning.

169
På ort, där huvudnäringen icke är jordbruk, kan undervisningen i lantbruk utbytas mot någon ortens näringsliv närmare motsvarande undervisning.

Dessutom kan i folkskolans tre högsta klasser, främst i sjunde klassen, meddelas undervisning i ett eller flera extra, eventuellt frivilliga ämnen.

4 §.

Religionsundervisning meddelas i folkskola enligt det tros-
samfunds bekännelse, till vilket flertalet elever hör.

Då i skola finnas minst tio till samma trosbekännelse hörande elever, vilkas bekännelse är en annan än flertalets och vilkas målsmän påyrka undervisning för dem enligt deras troslära, åligger det direktionen att draga försorg om sådan undervisning.

Även religionsundervisning enligt mindre minoritetens troslära kan från landskapets sida understödjas.

5 §.

Därest av lärarna vid folkskola ingen hör till flertalets av eleverna trosbekännelse, äger direktionen anförtro religionsundervisningen åt någon utom skolan stående, till sagda bekännelse hörande person, vars val godkännes av folkskolinspektören. För in-

spektören icke till samma trosbekännelse, bör han före valets fastställelse inhämta vederbörande församlings kyrkoherdes eller försändares mening. På enahanda sätt förfares, därest ingen av skolans lärare hör till sådan minoritets trosbekännelse, varom i § 2 mom. säges. I vartdera fallet bidrager landskapet till undervisningen, såsom i landskapslagen angående kostnaderna för folkskolväsendet om lärares gottgörande för övertimmar stadgas.

6 §.

Fortsättningsundervisningen skall på landet ordnas sålunda att huvudämnena vid undervisningen äro litteratur, samhällslära och lantushållning eller annat yrkesbetonat ämne samt hushållsgöromål eller handarbete, eller också meddelas annan undervisning avseende utbildning för det praktiska livet. Till dessa huvudämnen ansluta sig skriv- och räkneövningar samt, där tillfälle gives, högst ett par andra ämnen med ringa timantal.

I Mariehamns stad fastställas fortsättningsundervisningens allmänna grunder i folkskolreglementet. Angående läroplanen besluta för så vitt om dem icke annat är lagstadgat, vederbörande folkskolinspektör och folkskoldirektion.

7 §.

Varje folkskoldistrikt, liksom även Mariehamns stad, har en direktion.

I landskommun finnes för folkskolväsendets enhetliga ledning även en folkskolnämnd såsom särskilt stadgats därom.

Kommunalfullmäktige utse för tre år i sänder minst sex medlemmar i folkskoldirektionen. Till direktionen hör därjämte i landskommun skolans föreståndare och i Mariehamn en av lärarkåren för ett kalenderår i sänder utsedd representant. Beträffande valet av direktion gäller i övrigt, vad om val av kommunala nämnder är stadgat.

8 §.

Direktion äger under landskapsstyrelsens inseende övervaka skolans verksamhet samt i övrigt fullgöra vad i landskapslag och förordning i detta avseende kan densamma särskilt åläggas.

Direktionen äger handhava skolans ekonomi enligt anvisning och under inseende av kommunalfullmäktige och andra därtill behöriga kommunala myndigheter samt i övrigt iakttaga, vad lagligen angående kommunernas ekonomi i allmänhet och folkskolornas ekonomi i synnerhet är stadgat.

9 §.

Ledig folkskolärartjänst skall av direktionen kungöras att ansökas och bör till tjänsten bland dem, som fylla stadgade kompetensvillkor, utses den, vilken bör anses vara lämpligast och skickligast. Direktionen är dock berättigad att, där den prövar skolans fördel sådant kräva, med inspektörens begivande ånyo lediganslå tjänsten.

Kommunens fullmäktige kunna med inspektörens samtycke besluta, att vakant läratjänst interimistiskt skall sakna ordinarie innehavare, om vägande skäl därtill finnas.

Då till vakant lärartjänst icke före den 1 augusti erhållits sökande, som kan godkännas, skall inspektören till densamma förordna om interimistisk lärare för det begynnande läsåret.

Val av lärare underställes inspektörs stadfästelse. Anser sig denne icke kunna stadfästa valet, återförvisas ärendet till direktionen för ny behandling. Direktionens nya eller förnyade beslut skall av inspektören stadfästas, såvida icke vid valet den uppenbart lämpligaste och skickligaste sökanden förbigåtts eller i övrigt felaktigt förfarits. Stadfäster inspektör icke eller nu valet, skall han underställa detsamma landskapsstyrelsens avgörande, och äger landskapsstyrelsen härvid rätt att, om vägande skäl

därtill finnas, förordna, vem av de sökande skall till tjänsten antagas.

Lärare, vars tjänst indragits, skall förflyttas till annan motsvarande tjänst. Finnes icke dylik ledig i samma kommun, skall landskapsstyrelsen förflytta honom till motsvarande tjänst annorstädes. Då förordnande om förflyttning givits, skall direktionen utan att anslå tjänsten ledig antaga läraren till densamma.

Landskapsstyrelsen äger rätt att, efter att hava införskaffat vederbörande inspektörs utlåtande, meddela två ordinarie lärare, som innehava likadana tjänster, tillstånd att sinsemellan ingå tjänstebyte, såframt direktionerna därtill samtycka. För så vitt tjänstebyte åsamkar kommun kostnader, skall direktionens beslut om samtycke till denna del underställas kommuhalfullmäktiges avgörande.

Stadgandena i denna paragraf skola tillämpas jämväl på privata folkskolor och deras lärare, då dessa skolor erhålla penninglönen för sina lärare av landskapet.

10 §.

För folkskollärare, som oförvitligt handhaft sin befattning under två provår, skall direktionen i samråd med inspektören

utfärda utnämningssbrev å tjänsten. Innehar lärare utnämningssbrev tidigare handhavd tjänst, må direktionen utfärda sådant efter ett provår. Kan inspektören icke förena sig om direktionens beslut, äger han underställa saken landskapsstyrelsens avgörande.

Då lärare uti den i 9 § 5 mom. stadgade ordningen antages till tjänst, skall för honom omedelbart utfärdas utnämningssbrev, därest han i sin tidigare tjänst varit anställd såsom ordinarie. Har han åter varit förordnad på provår, äger han fortsätta uttjänandet av sina provår i den nya tjänsten.

Beträffande folkskollärare skall i tillämpliga delar gälla, vad i landskapslagen den 28 februari 1929 angående utnämningssbrev för innehavare av landskapet Ålands tjänster och fasta befattningar samt om deras rätt att kvarstå i sin tjänst eller befattning är stadgat.

11 §.

På provår antagen folkskollärare, som tidigare icke erhållit fullmakt, skall före fullmaktens utfärdande deltaga i en kurs för ledare av ungdomsarbete samt avlägga särskild examen i ungdomspedagogik och folkskoleförvaltning.

12 §.

Vid den närmare tillsynen över folkskolorna på landet biträdes landskapsstyrelsen av en folkskolinspektör, som är landskapets tjänsteman.

Stadsfullmäktige i Mariehamn tillsätter en folkskolinspektör, varvid valet underställes landskapsstyrelsen för godkännande. Denna kommunala inspektör intager beträffande sina tjänsteåligganden i tillämpliga delar samma ställning som landskapets inspektör.

13 §.

Inspektör skall övervaka skolans undervisningsverksamhet samt följa med dess ekonomiska förvaltning samt äger rätt närvara vid direktionens sammanträden, vid vilka honom tillkommer yttranden icke rösträtt. Företages resan till ifrågavarande sammanträden som tjänsteresa, skall lantrådets begivande inhämtas.

Finner inspektör i vården av kommunens folkskolväsende försummelser eller andra missförhållanden, vilka äro stridande mot gällande landskapslag och -förordning, anhålle om landskapsstyrelsens ämbetsåtgärd för kommunens skyldigkännande att rätta försummelsen eller missförhållandet.

14 §.

Närmare bestämmelser angående denna landskapslags verkställighet samt om folkskolans organisation utfärdas genom landskapsförordning.

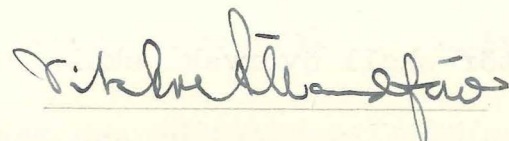
15 §.

Genom denna landskapslag upphävas samtliga landskapslagar om antagande av förordning om ändring av förordningen angående grunderna för folkskolans organisation.

Mariehamn den 4 mars 1953.

På landskapsstyrelsens vägnar:

Lantråd

Viktor Strandfält.

Landskapssekreterare

Ch. Stormbom.